

Utbildningsinspektion i Järlåsa och Vänge skolor, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	6
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Järlåsa och Vänge skolor den 12–14 oktober 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Järlåsa och Vänge skolor, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Järlåsa och Vänge skolor intervjuades skolledare, elever, lärare, företrädare för elevvården samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i årskurserna F–6. Vid besöken förde inspektörerna spontana samtal med elever och personal. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Järlåsa och Vänge skolor	Antal barn/elever
Förskoleklass	40
Grundskola	350

Järlåsa och Vänge skolor ligger längs med väg 72, väster om Uppsala. Hälften av eleverna kommer från tätorterna från vilka skolorna fått sina namn och den andra hälften kommer från den omgivande landsbygden. Järlåsa och Vänge skolor tillhör det västra skolområdet.

Järlåsa skola är en skola med förskoleklass, grundskola årskurs 1–6 samt skolbarnsomsorg. I skolan finns cirka tio barn i förskoleklass och cirka 100 elever i årskurs 1–6. Flera av skolans klasser är organiserade som årskursblandade grupper. Skolan är organiserad i en arbetsenhet som leds av en arbetsenhetsledare.

Vänge skola är en skola med förskoleklass, grundskola årskurs 1–6 samt skolbarnsomsorg. I skolan finns cirka 30 barn i förskoleklass och cirka 250 elever i årskurs 1–6. Skolan är organiserad i två arbetsenheter, F–3 samt 4–6, vilka leds av varsin arbetsenhetsledare. Det finns två fritidshem, en öppen fritidsklubb för skolbarnsomsorg för elever i årskurs 4–6 och en fritidsgård för elever från årskurs 7 upptill gymnasieålder.

Järlåsa och Vänge skolor leds av en rektor. Den gemensamma skolexpeditionen finns i Vänge skola. Elevvårdspersonal, vaktmästare, PC-tekniker och vissa lärare arbetar på bägge skolorna. Gemensamma utvecklingsdagar, planeringsdagar och andra aktiviteter genomförs.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Järlåsa och Vänge skolor och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

I Vänge skola bedöms verksamheten inom de allra flesta områden vara av god kvalitet. Särskilt kan skolans mycket goda resultat av värdegrundsarbetet framhållas. Dock finns hos inspektörerna en viss oro över de försämrade resultaten på de nationella proven år 2005.

I Järlåsa skola finns flera förbättringsområden. Särskilt vill inspektörerna peka på att arbetet med värdegrundsfrågor och med att skapa trygghet och trivsel för eleverna bör förbättras. Liksom i Vänge skola har resultaten på de nationella proven i årskurs fem försämrats år 2005.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- De försämrade resultaten på de nationella proven år 2005 bör snarast analyseras och åtgärder bör vidtas utifrån dessa analyser.

- Skolorna bör följa upp och utvärdera elevernas kunskapsutveckling även i andra ämnen än svenska, matematik och engelska samt säkerställa att eventuella skillnader i pojkars och flickors kunskapsresultat uppmärksammas.
- Resultatet avseende elevernas trygghet och trivsel bör förbättras i Järlåsa skola.
- Elevernas inflytande över det inre arbetet i skolan bör förbättras i Järlåsa skola.
- Elevernas inflytande över undervisningen och det egna lärandet bör förbättras i skolorna.
- Elevernas kunskaper om utbildningens mål bör förbättras.
- I Järlåsa skola bör värdegrundsarbetet generellt förbättras.
- Skolorna bör generellt använda mer varierade arbetssätt som i högre grad utgår från varje elevs förutsättningar.
- Järlåsa skola bör utreda och förvissa sig om att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver.
- Järlåsa skola bör förbättra sitt arbete vad gäller likvärdiga bedömningar och regelbunden återkoppling kring elevernas kunskapsutveckling.

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Kunskaper

I förskoleklasserna i både Järlåsa och Vänge arbetar man efter "Bornholmsmodellen", en pedagogisk modell som i huvudsak syftar till att ge barnen utökad språklig medvetenhet. I enlighet med denna modell får barnen i förskoleklasserna delta i olika språklekar och läsförberedande övningar. Deras kunskapsutveckling avseende språklig medvetenhet utvärderas och stödåtgärder sätts in i det fall någon bedöms behöva sådana. Enligt skollagen skall utbildningen i förskoleklassen ligga till grund för fortsatt skolgång och såvitt inspektörerna kunnat bedöma får eleverna i förskoleklasserna förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger.

Vad gäller resultat av skolornas arbete med att ge eleverna kunskaper i relation till kursplanernas mål, presenteras resultat från de nationella proven i årskurs 5 nedan. Uppgifterna för år 2003 och 2004 har hämtats ur skolornas kvalitetsredovisningar, medan uppgifterna för år 2005 har tillhandahållits av skolans rektor.

Tabell 1, Nationella ämnesprov för år 5 i Järlåsa och Vänge skolor. Tabellen anger andel elever som, enligt statistik från skolan, uppnått målen vid samtliga av provens delmoment.

	Järlåsa			Vänge		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Engelska	81 %	82 %	69 %	81 %	81 %	72 %
Matematik	86 %	86 %	71 %	86 %	87 %	64 %
Svenska	90 %	91 %	71 %	90 %	69 %	78 %

Ur tabell 1 framgår att resultaten generellt har försämrats år 2005. Det bör i sammanhanget påpekas att elevantalet i Järlåsa skola är lågt (14 elever i årskurs 5 år 2005) och att man därför bör vara försiktig med att dra alltför långt gående slutsatser ur ett statistiskt material presenterat på detta sätt.

Inspektörerna kan inte göra någon samlad bedömning av kunskapsresultaten för Järlåsa och Vänge skolor då sammanställningar av resultat från andra ämnen och andra årskurser än de som omfattas av tabellerna ovan saknas. Ej heller finns analyser av resultat avseende skillnader mellan pojkar och flickor. Inspektörerna bedömer att skolorna på en övergripande nivå bör följa upp och analysera elevernas utveckling även i andra ämnen än svenska, matematik och engelska. Skolorna bör vidare rutinmässigt säkerställa att eventuella skillnader i pojkars och flickors kunskapsresultat uppmärksammas, något som inte görs idag.

I författningarna för skolan anges mål och inriktningar, inte bara för elevers kunskaper kring kursplanernas ämnen, men också för arbetet med elevers inflytande i skolan och deras trivsel och trygghet. Avseende trivsel och trygghet finner inspektörerna att arbetet i Vänge skola lett till mycket goda resultat. Samtliga elever inspektörerna talat med uppger att de känner sig mycket trygga och att de trivs bra i skolan, en bild som för övrigt bekräftas av föräldrar och lärare samt inspektörsteamets egna observationer.

Ur tabell 2 nedan framgår elevernas genomsnittliga skattning av hur trygga skolorna är. Det högsta värdet är 4,0 och det lägsta är 1,0 och siffrorna är hämtade ur skolornas kvalitetsredovisning för 2004.

Tabell 2, Resultat från skolornas trygghetsenkät.

	Järlåsa		Vänge	
	År 2003	År 2004	År 2003	År 2004
Elevers uppskattning	3,4	3,3	3,6	3,6

Vid Järlåsa skola vittnar elever om att konflikter och utanförskap förekommer och inspektörerna noterar att det ibland finns en hård ton elever emellan. Inspektörerna observerar vidare att det saknas arbetsro vid vissa lektioner och att atmosfären i korridorer och på skolgården inte alltid präglas av lugn och trygghet. Inspektörerna bedömer att resultatet avseende elevernas trygghet och trivsel måste förbättras i Järlåsa skola.

I läroplanen står det att skolan skall sträva efter att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över det inre arbetet i skolan.

I både Järlåsa och Vänge skola finns elevråd där representanter för de olika klasserna skall vara med och fatta beslut i frågor som väckts av elever och som rör skolans verksamhet i stort. Elevrådsmötena skall, enligt skolans rutiner, föregås av klassråd varifrån frågor till och från elevrådet skall behandlas, i syfte att förankring skall ske hos alla elever. I Vänge skola fungerar detta och eleverna känner sig delaktiga i elevrådets verksamhet och upplever sig också ha inflytande över skolans verksamhet. I Järlåsa skola förekommer klassråd sporadiskt i flera klasser. De flesta av eleverna vet inte vad elevrådet arbetar med. Bland eleverna i stort och bland elevrådets representanter finns heller ingen större tilltro till att de kan påverka verksamhetsbeslut i skolan. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över det inre arbetet i skolan bör förbättras i Järlåsa skola.

Enligt Läroplanen skall skolan sträva efter att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning, utvecklar sitt eget sätt att lära och också får möjligheter att ta initiativ och ansvar. De skall vidare ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt. I Vänge skola ges eleverna hos flera av lärarna tillfälle att reflektera över vad de lärt sig i särskilda loggböcker. Utifrån dessa reflektioner ges sedan möjligheter att planera och utföra fortsatt individuellt arbete. Eleverna har således utrymme för att själva avgöra vad de vill eller bör lära sig, hur de skall lära sig, samt hur de skall redovisa sina kunskaper. Hos dessa lärare tycker också eleverna att de har större inflytande över hur undervisningen i klassen planeras och utförs.

I Järlåsa skola och hos andra lärare i Vänge skola får eleverna bestämma vad de skall arbeta med under lektionerna endast i det fall de blivit klara med sina givna arbetsuppgifter ”för tidigt” eller när tid ges för att arbeta med givna arbetsuppgifter, så kallat arbetsschema. Denna tid innehåller dock få moment där elever reflekterar över sitt lärande och ges utrymme för att fatta egna beslut kring fortsatta studier. Eleverna anser också i dessa fall att det är lärarna som bestämmer över undervisningen och över vad de behöver lära sig härnäst. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över undervisningen, men också över det egna lärandet bör förbättras i både Järlåsa och Vänge skolor. I Vänge finns flera exempel på hur sådant arbete kan utföras, men generellt varierar kvaliteten för mycket mellan olika lärare.

För att eleverna, enligt läroplanens intentioner, skall kunna ta ansvar för sin egen utbildning, krävs också att skolan klargör vilka mål utbildningen har. I vissa klasser i Vänge skola talas om utbildningsmål på lektionerna och elever upplyses om uppnåendemål för årskurs 5. Dock förekommer generellt alltför sällan att elever som ett naturligt inslag i undervisningen arbetar mot i förväg uppställda mål med anknytning till kursplanerna och tillsammans med läraren utvärderar om dessa mål uppnåtts. Inspektörerna bedömer att Järlåsa och Vänge skolor bör förbättra elevernas kännedom om utbildningsmålen.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att eleverna i förskoleklasserna ges förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger. Vidare bedömer inspektörerna att skolorna snarast bör analysera de försämrade resultaten på de nationella proven år 2005 och vidta åtgärder utifrån dessa analyser.

Skolorna bör göra en samlad bedömning av elevernas resultat i alla ämnen, inte bara i svenska, engelska och matematik.

De bör också rutinmässigt säkerställa att eventuella skillnader i pojkars och flickors kunskapsresultat uppmärksammas.

Inspektörerna bedömer också att resultatet avseende elevernas trygghet och trivsel måste förbättras i Järlåsa skola. I Vänge skola bedöms motsvarande resultat vara mycket bra. Elevernas inflytande över det inre arbetet i skolan bör förbättras i Järlåsa skola och i bägge skolorna bör elevernas inflytande över undervisningen och det egna lärandet bör förbättras liksom deras kunskaper om utbildningens mål.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Vad gäller arbetet mot kränkande behandling och skolans värdegrund finns i Järlåsa skola kamratstödjare samt ett vuxenteam mot kränkande handlingar. Skolans värdegrund skall finnas anslagen i alla klassrum och behandlas flera gånger per termin och etiska samtal skall föras i mindre grupper. Dock framkommer i inspektionen att frågor om hur man skall uppträda mot varandra i och utanför skolan företrädesvis behandlas i början av läsåret och när någon kränkning eller annan överträdelse av ordningsregler förekommit. Påfallande ofta nämner elever att värdegrundsfrågor behandlas i samband med tillrättavisningar. Många elever vet inte vad man bör göra om kamrater lämnas ensamma eller hamnar i konflikter. Elever och föräldrar har inte heller ett odelat förtroende för att all personal ingriper resolut om kränkningar sker eller bråk uppstår. Inspektörerna bedömer att Järlåsa skola generellt måste förbättra arbetet kring värdegrundsfrågor. Det är vidare viktigt att alla engagerar sig i detta arbete, så att det kommer till uttryck i alla klassrum, korridorer och på skolgården.

Under rubriken "Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet" har även samverkan med föräldrar i bägge skolorna granskats, liksom värdegrundsarbetet i Vänge skola. Inspektörerna har bedömt att detta arbete är av god kvalitet utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Enligt läroplanen skall undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Elevernas harmoniska utveckling skall främjas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. I Järlåsa skola och framför allt i de lägre årskurserna i Vänge skola observerar inspektörerna en undervisning som i mycket rör sig om att alla elever gör samma uppgifter samtidigt. Dessa uppgifter är ofta av enkel reproducerande art och eleverna får sällan hoppa över något eller välja till något, även om de anser att de kan och förstått det som skall läras ut.

Inspektörerna bedömer att Järlåsa och Vänge skolor generellt bör använda mer varierade arbetssätt som i högre grad utgår från varje elevs förutsättningar.

Inom Järlåsa och Vänge skolor används en lokal timplan för att styra hur mycket undervisningstid elever skall erbjudas inom olika ämnen och årskurser. Denna timplan omfattar dock endast årskurserna 1–6 och är inte samordnad med någon skola som erbjuder undervisning inom årskurserna 7–9. Således kan det inte visas att eleverna under sin sammanlagda tid i grundskolan erbjuds minst den undervisningstid som regleras i den nationella timplanen. Inspektörerna påpekar i detta sammanhang att rektorn bör förvissa sig om att eleverna, under sin tid i grundskolan, erbjuds minst den undervisningstid som timplanen föreskriver.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Enligt läroplanen har rektorn ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Rektorn vid Järlåsa och Vänge skolor framhåller vid intervjuerna med Skolverkets inspektörer att han inte alltid kan ge elever de särskilda stöd de behöver då resurserna, framför allt i Järlåsa skola, upplevs vara alltför knappa. Även bland föräldrar och personal uttrycks tvivelsmål kring huruvida skolan förmår ge elever adekvat stöd. Inspektörerna bedömer att skolorna måste utreda och förvissa sig om att alla elever som är i behov av särskilt stöd, får det.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

I Järlåsa och Vänge skolor har varje elev en elevmapp, som skall följa eleven från förskoleklassen till årskurs 9. I denna förvaras dokument och anteckningar från föräldrakontakter, utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram.

I elevens individuella utvecklingsplan finns de nationella målen och lokala konkretiseringar av dessa nedtecknade i ämnena svenska, matematik och engelska. Det skall ur denna plan vara möjligt att utläsa hur eleven ligger till i förhållande till målen i kursplanen för årskurs 5 och skolorna avser att även skriva in lokala konkretiseringar av kursplanernas mål i andra ämnen. Utvärdering mot kursplanernas mål sker huvudsakligen vid utvecklingssamtalen och dessa upplevs som informativa och positiva av elever och föräldrar.

Vid inspektionen framkommer att många elever i Järlåsa skola dock är osäkra på vilka grunder lärarna gör sina bedömningar. De upplever vidare tydliga skillnader mellan olika lärares sätt att bedöma kunskaper. Spontan återkoppling ges alltför sällan i undervisningssituationerna och då särskilt positiv feedback. Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att varje elev utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna. Inspektörerna bedömer att Järlåsa skola bör förbättra sitt arbete vad gäller likvärdiga bedömningar och regelbunden återkoppling kring elevernas kunskapsutveckling.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Som tidigare påtalats i resultatavsnittet bör arbetet med systematisk uppföljning och analys av vissa av skolans samlade resultat utvecklas. Frånsett detta finns i Järlåsa och Vänge skolor ett systematiskt och regelbundet kvalitetsarbete.

I skolans arbetsplan finns en plan för hur uppföljning, utvärdering och utveckling skall ske. För uppföljning används kommungemensamma enkäter, särskilda utvärderingsdagar en gång/termin och delar ur Skolverkets material BRUK. Arbetslagen är delaktiga i arbetet med att ta fram skolornas kvalitetsredovisningar och dessa fyller en funktion i utvecklingsarbetet. Vidare bedömer inspektörerna att skolornas kvalitetsredovisning fyller förordningarnas krav och den samlade bedömningen blir därmed att skolornas arbete med kvalitetssäkring och förbättringsarbete är av god kvalitet.

Ledning och intern kommunikation

Järlåsa och Vänge skolor leds av respektive ledningsgrupper bestående av rektor, arbetsenhetsledare och skoladministratör. Ledningsgrupperna träffas en gång per vecka. Det är klart uttalat på skolorna att varje arbetsenhet skall ha stor självständighet och arbetsenhetsledaren ges utbildning för sitt uppdrag och uppmuntras till att ta ett tydligt skolledaransvar. Denna organisation upplevs som tydlig av personalen och inom skolornas organisationer, men även för föräldrar och elever, råder sällan oklarheter kring vad som är ett fattat beslut och vad som är ett förslag. Inspektörerna bedömer att skolans ledning fungerar på ett effektivt sätt.

Vid skolorna pågår pedagogiskt utvecklingsarbete, bland annat kring frågor om ledningsutveckling, individuella utvecklingsplaner och PBS (Problembaserad-Lärdomsbaserad-Skolutveckling). Rektor bedöms av inspektörerna vara en uppmuntrande och stödjande kraft i detta arbete och således bedöms det finnas ett fungerande pedagogiskt ledarskap i skolorna. Vidare bedömer inspektörerna efter intervjuer med elever, personal och föräldrar att rektor är förtrogen med det dagliga arbetet i skolan.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att Järlåsa skola bör förbättra sitt värdegrundsarbete. Skolorna bör generellt använda mer varierade arbetssätt som i högre grad utgår från varje elevs förutsättningar. Järlåsa skola måste vidare utreda och förvissa sig om att alla elever får det särskilda stöd de behöver.

I Järlåsa skola bör arbetet med bedömningar av elevernas kunskapsutveckling förbättras.

Skolornas kvalitetsredovisningar fyller förordningarnas krav, det finns ett fungerande kvalitetsarbete och skolans ledning fungerar på ett effektivt sätt. Vidare finns ett fungerande pedagogiskt ledarskap i skolorna och rektor är förtrogen med det dagliga arbetet.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till grundskolans utbildning och information om utbildning

Under rubriken "Tillgång till grundskolans utbildning och information om utbildning" har skolans information till elever och vårdnadshavare samt förekomst av eventuella avgifter i undervisningen granskats. Vidare har elevernas tillgång till utbildning såsom till exempel modersmålsundervisning, svenska som andraspråk och språkval bedömts. Inspektörerna har, utan att ge vidare kommentarer i denna rapport, bedömt att skolan erbjuder den utbildning och de valmöjligheter som skall finnas enligt förordningarna och att skolans arbete med att ge information till hem och elever är av god kvalitet.

Personal

Den personal som finns på Järlåsa och Vänge skolor har med få undantag utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Det finns likaså tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens.

Under rubriken "Personal" har även skolledningens utbildning och pedagogiska insikt bedömts. Vidare har personalens och skolledningens tillgång till kompetensutveckling granskats. Inspektörerna har bedömt att tillgången inom dessa områden är god utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

Läromedel, pedagogiska materiel och utrustning

Under rubriken "Läromedel, pedagogiska materiel och utrustning" har även resurser såsom böcker, skrivmateriel och andra hjälpmedel samt läromedel, datorutrustningen och lokalerna bedömts. Inspektörerna har bedömt att de materiella resurserna gör det möjligt att genomföra utbildningen, utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att skolorna erbjuder god tillgång till utbildning, personal, läromedel, pedagogiska materiel och utrustning samt god information om utbildning.

Datum	Ort
2006-11-01	Stockholm

Lars Svensson
Pia-Lotta Sahlström
Peter Franklin